

Dějiny úpolových sportů

Úvod do studia

Přednášející: PhDr. Zdenko Reguli, Ph.D.

Struktura Bc. studií FSpS MU

- ☛ Studijní program Tělesná výchova a sport
 - Studijní obor Management sportu
 - Studijní obor Tělesná výchova a sport
 - Animátor sportovních aktivit
 - Management cestovního ruchu
 - Regenerace a výživa ve sportu
 - Trenérství
 - Speciální edukace bezpečnostních složek

Koncepce předmětu

- ☛ Přednášky (PS, 8 hodin), zkouška, 3 ECTS
- ☛ Speciální edukace bezpečnostních složek
 - Povinný předmět (tzv. „a“)
- ☛ Ostatní směry a obory (kombinované i prezenční)
 - Volitelný předmět (tzv. „c“)

Úkoly studia dějin úpolových sportů

☛ Znáť

- Historické události v datech
- Historické události v souvislostech

☛ Chápat interpretace dějin

☛ Interpretovat

Znát události a souvislosti

☛ „Džúdó bylo zařazeno do programu olympijských her v r. 1964 v Tokiu“

- Proč džúdó?
- Proč v r. 1964?
- Proč v Tokiu?

Chápat interpretace dějin

- ☛ Džudisté na olympijských hrách
- ☛ Kódókan a profesionalizmus na OH 1940
- ☛ Zakladatel džúdó Kanó a OH

Interpretovat

☛ Pokus o řešení projektu z dějin úpolových sportů

- Získat data z **pramenů**
- Porovnat data s jinými zdroji
- Zjistit možné souvislosti
- Interpretovat data

Zkouška

☞ Znáť události a souvislosti

- Test

☞ Interpretovat

- Vypracování projektu z dějin úpolových sportů

Obsah předmětu

- ☞ Jsou zde spousty úpolových systémů
- ☞ Některé z nich můžeme sledovat i v ČR

- ☞ Přednášející chápe, že v jednom předmětu není možné obsáhnout vše

- ☞ Každý rok bude jiné zaměření předmětu:
 - 2008: Dějiny úpolových sportů na olympijských hrách

 - Studenti si tedy mohou zapsat předmět opakovaně
 - Studenti spoluvytvářejí interpretaci dějin úpolových sportů

Obsah předmětu

- ☛ Starověké olympijské hry
- ☛ Moderní olympijské hry do 2. sv. v.
- ☛ Moderní olympijské hry po 2. sv. v.

- ☛ Literatura
 - Reguli, Z. Úpolové sporty. Brno : MU, 2004
 - Přednášky předmětu Dějiny úpolových sportů
 - Prameny k předmětu
 - Seminární práce studentů

Úpolové sporty v olympijském hnutí

Úpolové sporty na starořeckých olympijských hrách

708 př. n.l., 18. hry	palé (zápas) palé jako součást pentatlonu (pětiboje)
688 př.n.l., 23. hry	pigmé (box)
648 př.n.l., 33. hry	pankration (všeboj)

Olympijské hnutí

- ☛ Mezinárodní olympijský výbor (IOC)
- ☛ Organizační výbory olympijských her
- ☛ Národní olympijské výbory
- ☛ Mezinárodní federace
- ☛ Národní organizace
- ☛ Kluby
- ☛ Samotní sportovci

V současnosti v programu OH

Šerm (1896)

Zápas (1896)

Box (1904)

Džúdó (1964)

Taekwondo (2000)

Úpolové sporty na novodobých olympijských hrách

	šerm	zápas	přetahování lanem	box	džúdó	taekwondo
1896 Atény	■	■				
1900 Paříž	■	■	■			
1904 St. Louis	■	■		■		
1908 Londýn	■	■		■		
1912 Stockholm	■	■	■			
1920 Antverpy	■	■	■	■		
1924 Paříž	■	■	■			
1928 Amsterdam	■	■				
1932 Los Angeles	■	■				
1936 Berlín	■	■				
1948 Londýn	■	■		■		
1952 Helsinky	■	■		■		
1956 Melbourne	■	■		■		
1960 Řím	■	■		■		
1964 Tókjó	■	■		■	■	
1968 Mexiko	■	■		■		
1972 Mnichov	■	■		■	■	
1976 Montreal	■	■		■	■	
1980 Moskva	■	■		■	■	
1984 Los Angeles	■	■		■	■	
1988 Soul	■	■		■	■	
1992 Barcelona	■	■		■	■	
1996 Atlanta	■	■		■	■	
2000 Sydney	■	■		■	■	■
2004 Atény	■	■		■	■	■
2008 Peking	■	■		■	■	■

Šerm

Ženy	Muži
Kord (individ.)	Kord (individ.)
Fleret (individ.)	Kord (team)
Fleret (team)	Fleret (individ.)
Šavle (individ.)	Šavle (individ.)
Šavle (team)	Šavle (team)

Zápas

Ženy (jen volný styl)	Muži (ř-ř i volný styl)
-48 kg	-55 kg
-55 kg	-60 kg
-63 kg	-66 kg
-72 kg	-74 kg
	-84 kg
	-96 kg
	-120 kg

Box

muži

+ 91kg	57 - 60kg
81 - 91kg	54 - 57kg
75 - 81kg	51 - 54kg
69 - 75 kg	48 - 51kg
64 - 69 kg	- 48kg
60 - 64 kg	

Džúdó

Ženy	Muži
-48 kg	-60 kg
-52 kg	-66 kg
-57 kg	-73 kg
-63 kg	-81 kg
-70 kg	-90 kg
-78 kg	-100 kg
+78 kg	+100 kg

Taekwondo

Ženy	Muži
-49 kg	-58 kg
-57 kg	-68 kg
-67 kg	-80 kg
+67 kg	+80 kg

Otázky k ženským úpolovým disciplínám

- ☛ Jaká je historie ženských úpolových disciplín na OH?
- ☛ Co zjistíme z porovnání ženských a mužských disciplín?
- ☛ Jaká je současná situace a co očekáváme v budoucnosti?

Ženské úpolové disciplíny

- ☛ Šerm (fleret), 1924, Paris
- ☛ Džúdó, 1992, Barcelona
- ☛ Taekwondo, 2000, Sydney
- ☛ Zápás, 2004, Athens

Časový odstup zařazení ženských a mužských úpolových disciplín

	šerm	zápas	džúdó	taekwondo
soutěže mužů	1896	1896	1964	2000
soutěže žen	1924	2004	1992	2000
časový posun	28	108	28	0

Conclusion

- ☛ The only combat sport and an Olympic sport in general in which women do not compete is boxing.
- ☛ Among Olympic combat sports there are fighting disciplines where two persons fight according to given rules for a victory in a sports combat. Generally these disciplines are popular with men, also in global terms. Therefore, the integration of women's disciplines in these sports as an alternative to men's sports can be considered unnatural.
- ☛ On the other hand, there are well known combat sports or their non-combat versions where the representation of women is significant and natural, such as poomse in taekwondo, aikido, karate (kata), wushu (taolu) etc. In these disciplines women can realize their potential in terms of aesthetics as in other traditionally women sports (rhythmic gymnastics, synchronised swimming etc.). These combat sports, however, have not been put on the programme of the Olympic Games yet and so women have to compete in disciplines that were established by men for men.

Uznané IOC, ale nezařazené

Karate (World Karate Federation, WKF).

Přetahování lanem (Tug of War International Federation, TWIF)

Sumó (International Sumó Federation, ISF)

Wušu (International Wushu Federation, IWF)

Procentuální podíl úpolových sportů na olympijských a světových hrách

	Celkem sportů	Z toho úpolových	% podíl
(letní) Olympijské hry	28	5	17,8
Světové hry	32	5	15,6

Formy úpolových sportů

individuální souboj dvou soupeřů s využitím:

technik hodů, držení apod. v boji v postoji i na zemi (džúdó, zápas, sumó)

technik úderů/kopů (box, karate (kumite), taekwondo)

technik úderů/kopů a hodů, držení atd. (wušu (sanšou))

technik se zbraněmi (šerm)

skupinový souboj dvou družstev (přetahování lanem)

ukázky technik úpolového sportu se zbraněmi nebo beze zbraní:

individuální (karate (kata), wušu (taolu))

skupinové (karate, wušu)

Původ úpolových sportů

- ☞ evropské (přetahování lanem, šerm)
- ☞ evroamerické (box, zápas)
- ☞ asijské:
 - japonské (džúdó, karate, sumó)
 - korejské (taekwondo)
 - čínské (wušu)

Paralympijské úpolové sporty

Šerm vozíčkářů (1960)

Džúdó pro zrakově postižené (1988)

Starověké olympijské hry

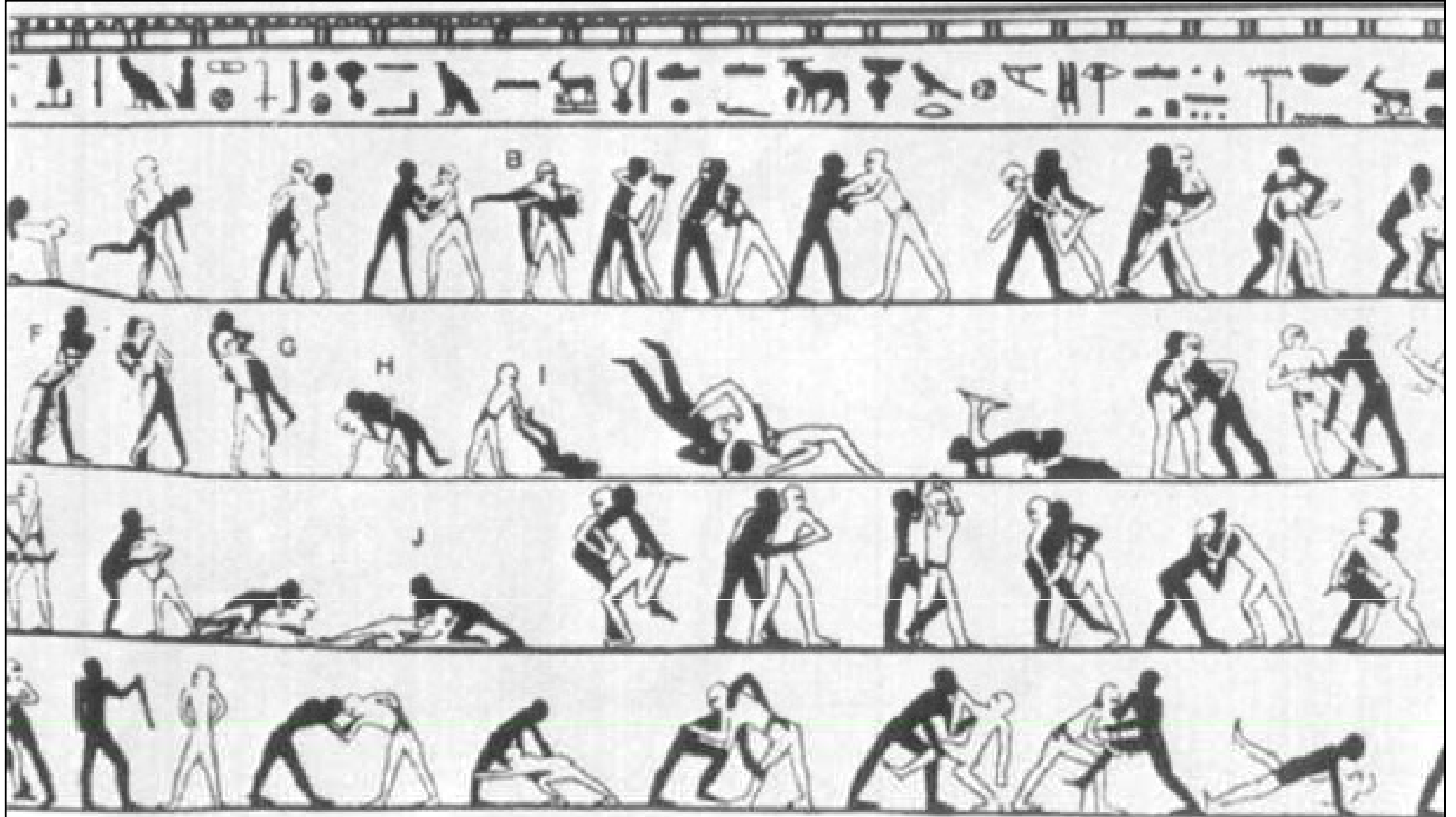
- Individuální soutěže hráli významnou roli ve starověkém Řecku
- Mluvíme o období několika staletí
- Mluvíme o území daleko přesahujícím dnešní Řecko
- Mluvíme o městských státech s různou politikou
- Mluvíme našim jazykem o starořeckých pojmech
- Některá data jsou pouhé domněnky

Důležitá data

- ☛ Doba bronzová 2500-1100 pnl.
- ☛ Doba těmna 1100-776 pnl.
- ☛ Archaická doba 776-480 pnl.
- ☛ Klasická doba 480-323 pnl.
- ☛ Helenistická doba 323-146 pnl.
- ☛ Římská doba 146 pnl. -

Doba bronzová 2500-1100 p.n.l.

- 2000 p.n.l. známé malby v Beni Hasan (Egypt)
- 1600 p.n.l. Fresky zachycující boxery (Akrotiri, Thera)
- 1500 p.n.l. Rytiny boxerů (Agia Triada, Kréta)
- 1200 p.n.l. Mykénské pohřebí slavnosti a hry

Egypt, Beni Hasan
Hrobka prince Chetiho
2050 př.n.l.

Doba temna 1100-776 pnl.

- 884 pnl. první olympijské hry (Eratostenes, cca 300 pnl.)
- 776 pnl. první olympijské hry (Hippias, 400 pnl.)
- 704 pnl. první olympijské hry (Mallwitz, 1988)

Archaická doba 776-480 p.n.l.

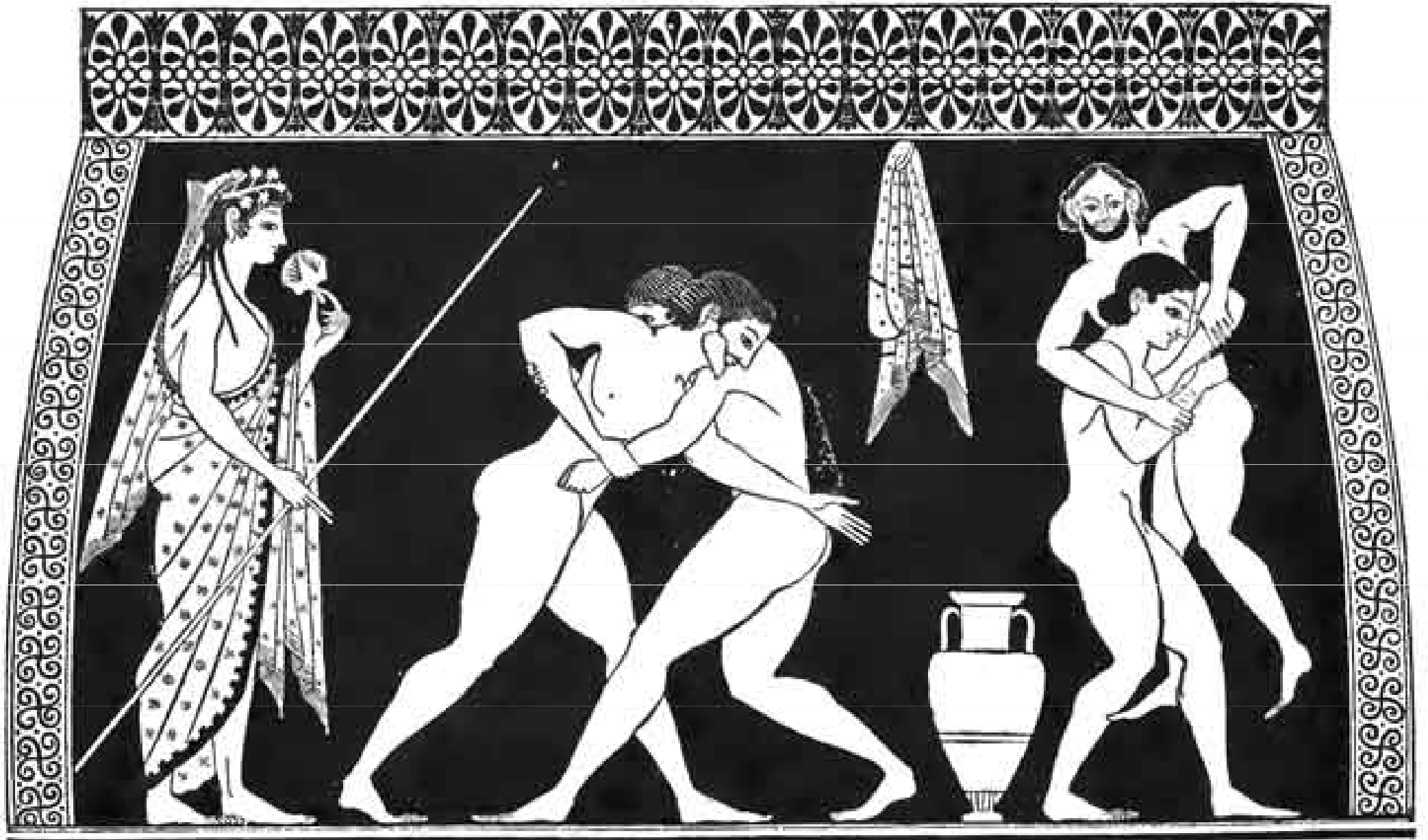
- 760-700 p.n.l. Homér
- 708 p.n.l. zápas palé a pentatlon na olympijských hrách
- 688 p.n.l. box pygmé na olympijských hrách
- 648 p.n.l. Pankration na olympijských hrách
- 586-582 p.n.l. Pýtijské hry (Delfy)
- 582 p.n.l. Istmijské hry
- 580 p.n.l. Hérine hry

Archaická doba 776-480 p.n.l.

- ☛ 573 p.n.l. Nemejské hry
- ☛ 566 p.n.l. Panatenajské hry
- ☛ 560 p.n.l. První zmínka o gymnáziu
- ☛ 550-450 p.n.l. zlaté století Řeckého sportu
- ☛ 498-446 p.n.l. Pindarova poezie

Řecko, amfora s malbou od Andocidese
525 př.n.l.

Řecko, amfora s malbou od Andocidese
525 př.n.l.

Klasická doba 480-323 pnl.

- 480-479 pnl. Peržané v Řecku
- 431-404 pnl. Začátek peloponéžské války
- 399 pnl. smrt Sokrata
- 380-323 Alexander Velký

Helenistická doba 323-146 pnl.

- 200 pnl. Pankration pro chlapce

Římská doba

146 pnl. -

- 146 pnl. Řecko se stalo římskou provincií
- 385 nl. Poslední známý vítěz z Olympie
- 393 nl. Theodosius I zakázal pohanské svátky

Celořecké hry

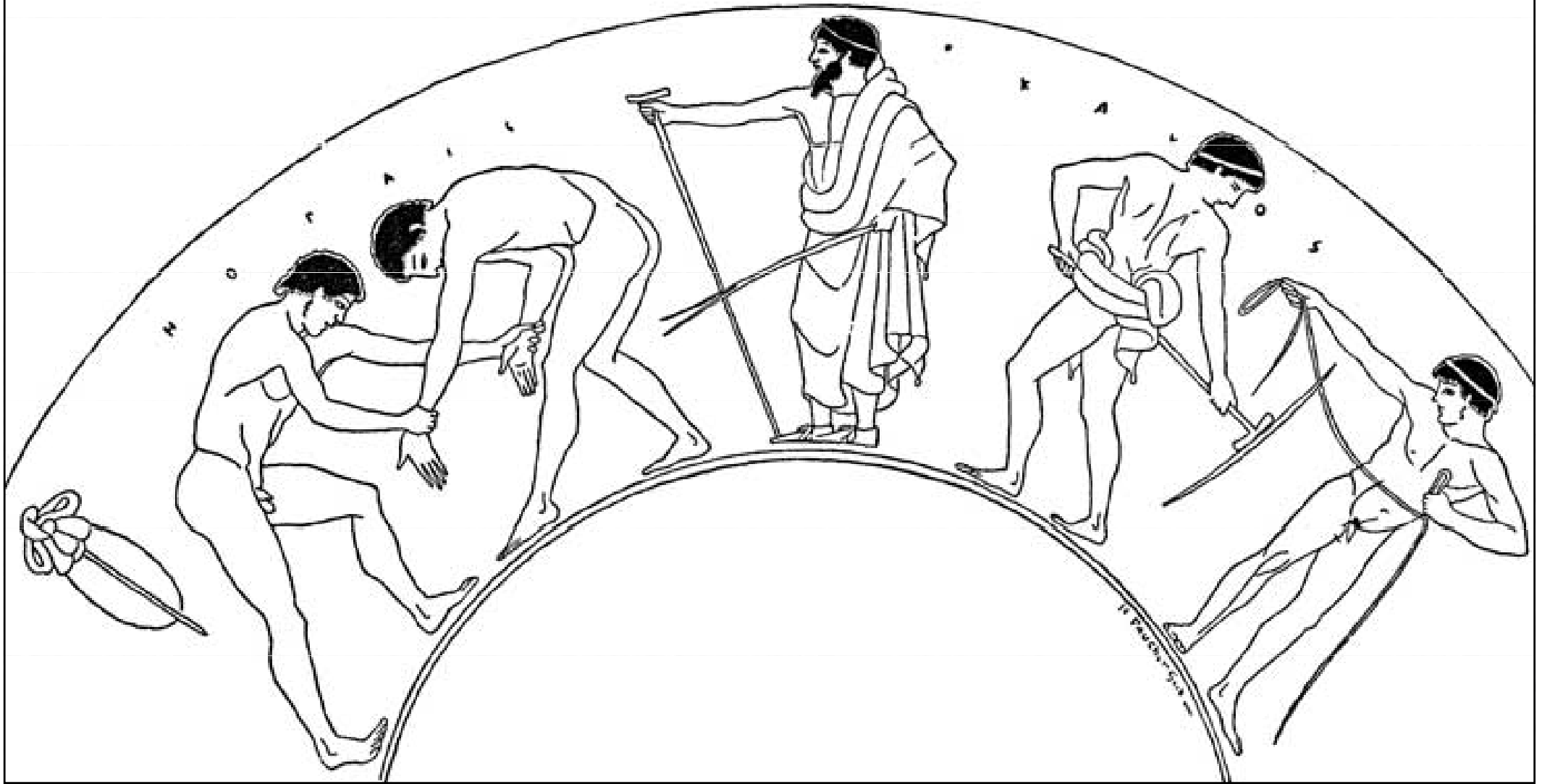
Čtyři nejvýznamnější

Hry	Místo	Zasvěcení	věvec	Interval	Založení
Olympijské	Olympia	Zeus	olivový	4	776 pnl.
Pýtijské	Delfy	Apolo	vavřínový	4	582 pnl.
Istmijské	Istmia	Poseidon	piniový	2	582 pnl.
Nemejské	Nemea	Zeus	celerový	2	573 pnl.

Sport jako výchova k vojenství/občanství

- ☛ Sparta – osobitý přístup (občan – homois)
- ☛ Sport - příprava občana, v případě potřeby vojáka
 - Ve Spartě znevažovali sport – jediná tělesná příprava je příprava na válku
- ☛ Individuální soutěže s cílem osobního prospěchu (átlon)
 - Týmová práce, skupinový boj

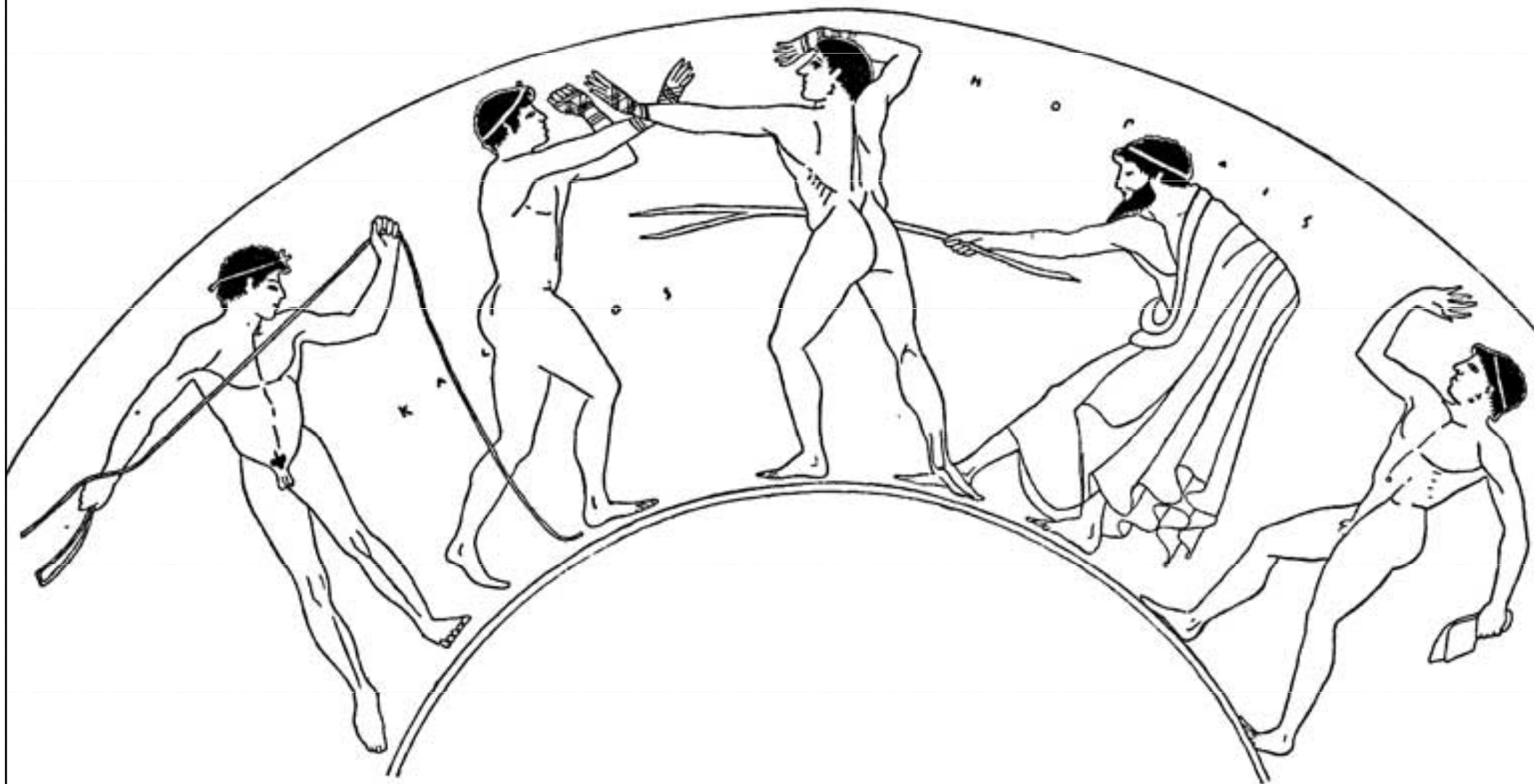
Zápas palé

Zápas palé

- ☛ Orthia palé – v postoji
 - Vítězství na tři hody (triakter)
- ☛ Kato palé – na zemi
 - Donutit soupeře vzdát se, položit ho na zem
- ☛ Místo, délka střetnutí, úprava atletů, technika

Box pygmé

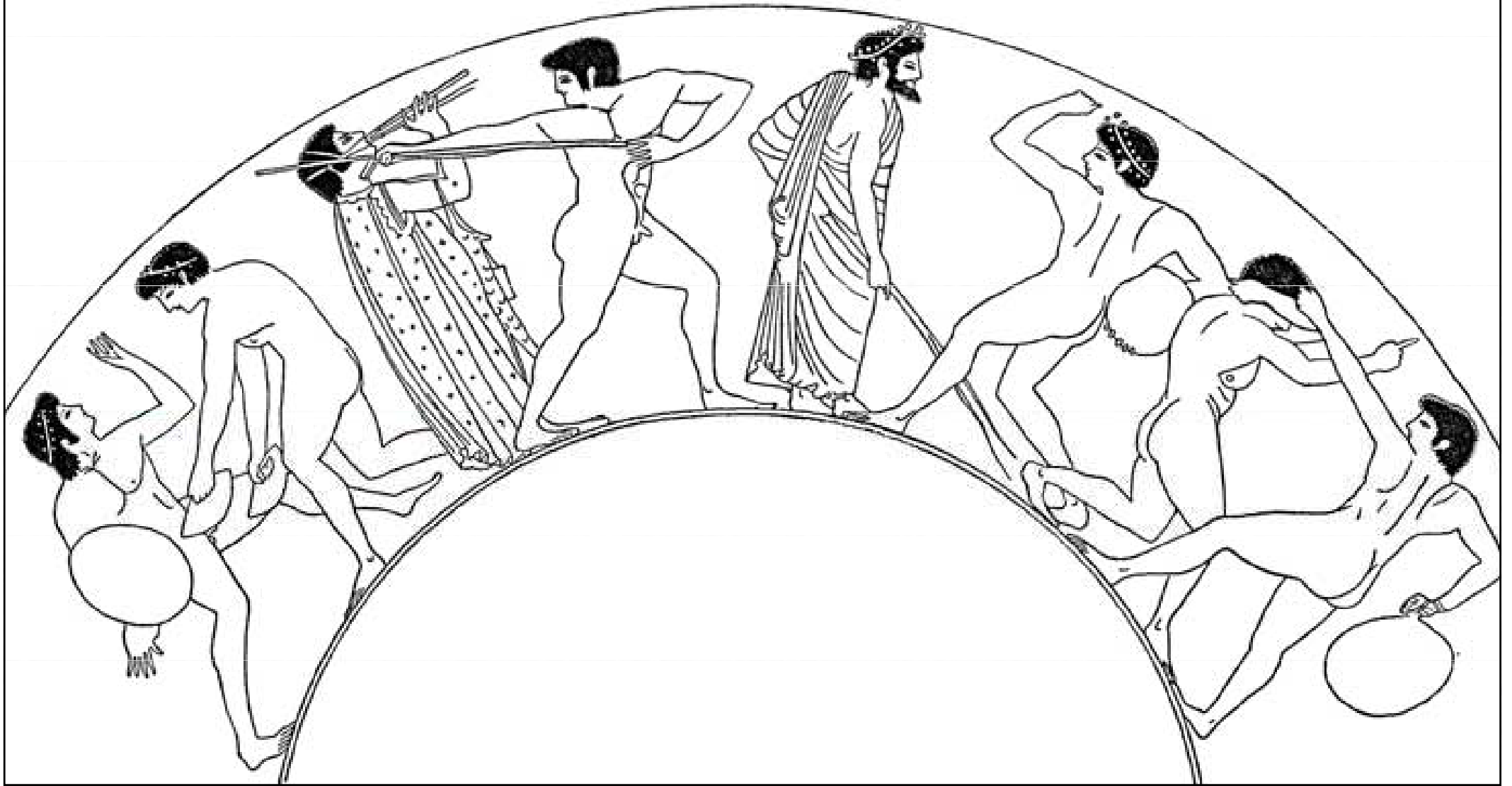

Box pygmé

- ☞ Hymantes (myrmex), oxeis hymantes
 - Caestus je římský objev

- ☞ Místo, délka střetnutí, úprava atlétů, technika
 - klimax

Pankration

Pankration

- ☛ Kato pankration – s pokračováním v boji na zemi
- ☛ Ano pankration – pouze v postoji
- ☛ Místo, délka střetnutí, úprava atlétů, technika

Novodobé olympijské hry

- 1894 – založení Mezinárodního olympijského výboru (P. de Coubertin)
- Evoluce MOV
- Zdroje k olympismu
 - Více než 17.000 publikací
 - Více než 100.000 webových prezentací
 - Více než 100 celovečerních dokumentů

Základní pojmy

- ☛ Olympijské hry
- ☛ Olympiáda
- ☛ Olympismus

- ☛ Rozdíl mezi antikou a současností

Exkluze a inkluze

- ☞ Amaterismus a pseudoamaterismus
 - Amaterismus na starořeckých hrách
 - Jak se pozná profesionál?
- ☞ Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se?
 - Antická rovnice hrdina = první z X co dosáhl Y
 - Coubertinovo pojetí elitářství a meritokracie
- ☞ Ženy na OH
 - Coubertinův odkaz
- ☞ Paralympiády

První postantické olympijské hry

- 1604 – 1857 Cotswoldské „Olympick Games“ (R. Dover) – obnovené 1952
- 1839 – Švédsko
- 1844 – Montreal
- 1849 – W. P. Brooks – „Olympian Games“, Shrospire
- 1853 – NY, Franconiho hipodrom: „množství těch nejatraktivnějších her starověkého Řecka a Říma“

První postantické olympijské hry

- ☛ 1859 – Atény (E. Zappas)
- ☛ 1862 – Liverpool, první Olympijský festival liverpoolského atletického klubu
- ☛ 1866 – první Olympijský festival Atletické společnosti Velké Británie
- ☛ 1866 – první národní olympijské hry v Londýně

První postantické olympijské hry

- ☛ 1870 – Atény (E. Zappas)
- ☛ 1875 – Atény (E. Zappas)
- ☛ 1888/89 – Atény (E. Zappas)
- ☛ 1892 – myšlenka Anglo – saské olympiády (J. A. Cooper)
- ☛ 1894 – Atény, 1. Hry MOV (D. Vikelas)

Paralympijské hry

1960 Řím	23	400
1964 Tokio	22	390
1968 Tel Aviv	29	750
1972 Heidelberg	44	1000
1976 Toronto	42	1600
1980 Arnhem	42	2500
1984 Stoke Mandeville a NY	42	4080
1988 Soul	61	3053
1992 Barcelona	82	3020
1996 Atlanta	103	3195
2000 Sydney	123	3843
2004 Atény	141	4000

Sociální aspekty úpolových sportů na OH

- ☛ Násilí
- ☛ Agresivita
- ☛ Zdravotní aspekty vrcholového úpolového sportu
- ☛ Ženy v úpolových sportech

Budoucnost úpolových sportů na OH

- ☛ Tradice vs nové trendy
- ☛ Rovnováha
 - typy soutěží
 - ženské vs mužské disciplíny
 - kulturně – geografické rozložení
 - Společenská poptávka
(sportovci/veřejnost/média)
- ☛ Otázky komerce